

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור (שיעור מס' 156) – כפל נושאים במעשה בראשית (בראשית א)

שם המרצה (כתובת דוא"ל) - אברהם שמאע shammah@herzog.ac.il

בראשית א (א) בראשית ברא א-הים את השמים ואת הארץ: (ב) והארץ הייתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח א-הים מרחפת על פני המים:

(ג) ויאמר א-הים יהי אור ויהי אור: (ד) וברא א-הים את האור כי טוב ויבדל א-הים בין האור ובין החשך: (ה) ויקרא א-הים לאור יום ולחשך קרא לילה

ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

(ו) ויאמר א-הים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים: (ז) ויעש א-הים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן: (ח) ויקרא א-הים לרקיע שמים

ויהי ערב ויהי בקר יום שני:

(ט) ויאמר א-הים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן: (י) ויקרא א-הים ליבשה ארץ ולמקנה המים קרא ימים וברא א-הים כי טוב:

(יא) ויאמר א-הים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למיננו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן: (יב) ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ פרי אשר זרעו בו למינהו וברא א-הים כי טוב:

(יג) ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי:

(יד) ויאמר א-הים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולקמים ושבועים: (טו) והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן: (טז) ויעש א-הים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים: (יז) ויתן אתם א-הים ברקיע השמים להאיר על הארץ: (יח) ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וברא א-הים כי טוב:

(יט) ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי:

(כ) ויאמר א-הים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים: (כא) ויברא א-הים את התנינים הגדלים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל עוף כנף למינהו וברא א-הים כי טוב: (כב) ויברך אתם א-הים לאמר פרו ורבו ומלאו את המים בימים והעוף ירב בארץ:

(כג) ויהי ערב ויהי בקר יום חמישי:

(כד) ויאמר א-הים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחייתו ארץ למינה ויהי כן: (כה) ויעש א-הים את חית הארץ למינה ואת הבהמה למינה ואת כל רמש האדמה למינהו וברא א-הים כי טוב:

(כו) ויאמר א-הים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויחדו בדגת הים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ: (כז) ויברא א-הים את האדם בצלמו בצלם א-הים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם: (כח) ויברך אתם

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

א-הים וַיֹּאמֶר לָהֶם א-הים פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכַבְּשֶׁהָ וּרְדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ: (כט) וַיֹּאמֶר א-הים הִנֵּה נִתְּתִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְּרִי עֵץ זֶרַע זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: (ל) וּלְכָל חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל רוֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי כֵן: (לא) וַיֵּרָא א-הים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד

וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בִקְרַי יוֹם הַשְּׁשִׁי:

בראשית ב (א) וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: (ב) וַיִּכַּל א-הים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

מְלֵאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלֵאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: (ג) וַיְבָרֶךְ א-הים

אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלֵאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא א-הים לַעֲשׂוֹת:

שמות כ (ח) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְקַדְּשׁוֹ: (ט) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֵאכְתֶּךָ: (י) וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁבַת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֵאכָה אֲתָהּ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֹבְדֶיךָ וְאִמְתֶּךָ וּבְהִמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: (יא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשֵׁהוּ

תקציר סיכום

ניתוח המבנה והתוכן של פרשת הבריאה בבראשית פרק א (עד פרק ב פסוק ג), מלמד שמשתקפים בה גופה שני מבנים, שבמידה מסוימת עומדים בכמה מתחים. המבנה האחד – מתאר את הבריאה לעצמה, כערוכה בסדר מתפתח, מאמר אחר מאמר, רובד בריאה על גבי רובד בריאה, אך בלא כל היבטים כרונולוגיים הנוגעים אל ימות השבוע. שיאו של מבנה זה בהכרזה שראה א-הים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, וזה אף עניינו של מבנה זה, ללמד על הבריאה ורבידה שנבראו מאמר אחר מאמר עד הגיעה אל השלמתה. המבנה השני – ניצב על גבי המבנה הראשון, ודוחס את רובדי הבריאה אל שישה ימי מעשה. שיאו של מבנה שני זה הוא ביום השבת, שאותו ברכה ה' ויקדשהו. עניינו של מבנה זה דווקא בשביתה שלאחר ששת הימים, וכל כולו נועד לשמש הקדמה למצוות השבת.